Jazykovědné sdružení
České republiky

Letenská 4, 118 51 Praha 1
tel.: 225 391 438
http://jazykovednesdruzeni.cz/
kontaktní mail: martina.smejkalova@pedf.cuni.cz

Jazykovědné sdružení České republiky

srdečně zve na přednášky ***letního běhu 2019***

21. 2. 2019

Mgr. Michaela Křivancová, Ph.D.

Jazykový obraz pohádkových bytostí v české frazeologii

V tomto příspěvku se snažíme poukázat na to, jakým způsobem může frazeologický materiál v celé své šíři posloužit k rekonstrukci frazeologického obrazu světa, potažmo pak jako jeden z materiálových zdrojů k sestavování tzv. kognitivních definic pro etnolingvistické slovníky, jež strukturovanou formou zachycují jazykový obraz světa. Zaměřujeme se na frazémy obsahující bázové slovo či bázové sousloví z tematického celku *Názvy pohádkových bytostí*. Předmětem našeho zájmu je tedy frazeologický obraz pohádkových bytostí jakožto výsek jazykového obrazu světa – výsek s ohledem na zvolenou tematiku (názvy pohádkových bytostí) i jazykovou základnu (českou frazeologii).

28. 2. 2019

Dr. Martin Henzelmann

Západoslovanské spisovné mikrojazyky

Teoretická klasifikace podle A. D. Duličenka (1981, 2008, 2011, 2015) obsahuje různé skupiny slovanských spisovných mikrojazyků. Mezi nimi jsou i západoslovanské spisovné mikrojazyky; počet těchto jazyků, sociolingvistické souvislosti a statistické údaje o nich jsou proměnlivé. Přednáška představí kritéria a argumenty, které ovlivňují teoretické náhledy na klasifikaci západní větve slovanských mikrojazyků.

14. 3. 2019

Doc. Mgr. Jozef Tancer, PhD.

V raji „nemčenia a maďarčenia". Jazyková situácia v Bratislave po roku 1918

Jazyková situácia v Bratislave po prvej svetovej vojne je predmetom neutíchajúceho záujmu tak širokého publika ako aj bádateľov. Viaže sa predovšetkým na fenomén viacjazyčnej komunikácie, aktuálny nielen v širšom spoločenskom, ale aj v odbornom diskurze viacerých disciplín. Hoci Bratislava bola viacjazyčným mestom aj pred rokom 1918, naše laické aj vedecké predstavy o tunajšej viacjazyčnej komunikácii, ako aj fluidum trojjazyčnosti, neodolateľne vyžarujúce z dávnych čias, vychádza najmä z prvorepublikovej éry. Vo svojom príspevku budem hovoriť predovšetkým o rôznych podobách komunikácie v slovenčine, nemčine a maďarčine na rôznych úrovniach, resp. v rôznych doménach. Vyjdem zo stručnej reflexie oficiálnej štátnej jazykovej politiky 1. ČSR, ktorá určovala normatívne mantinely komunikácie na spoločenskej úrovni. Zameriam sa predovšetkým na jazykové problémy, ktoré z tohto zákonného rámca vyplynuli pre inštitúcie ako aj pre jednotlivcov v komunikácii s nimi. Cieľom je ukázať, že spoločenská viacjazyčnosť resp. viacjazykovosť nepredstavovala len potenciál pre vzájomné dorozumenie sa (doslovne i prenesene), ako ju bežne vnímame, najmä v súvislosti s „mýtom" bratislavskej trojjazyčnosti. Vo verejnom priestore často pôsobila ako rozbuška pre hlbšie spoločenské konflikty, ktoré novozaložený štát do istej miery zdedil po svojom predchodcovi.

28. 3. 2019

Mgr. Václav Čermák, Ph.D.

Vývoj jazykové situace v srbsko-chorvatském jazykovém prostoru v 19. a 20. stol.

Přednáška bude věnována vývojovým tendencím srbštiny a chorvatštiny ve srovnání s českým prostředím, případně s jazykovou situací v bývalém Československu. Budou popsána východiska, která vedla k zformování srbochorvatského jazyka a k vývoji jeho forem v jednotlivých oblastech srbsko-chorvatského

jazykového areálu, kde budou zohledněny odlišné sociokulturní vlivy, které působily na podobu dnešní srbštiny a chorvatštiny. Vedle čistě gramatických jevů bude zvláštní pozornost věnována otázce užívání písma (latinka a cyrilice) v jednotlivých svazových republikách bývalé Jugoslávie v běžném životě, ale i vývojovým tendencím pravopisu jednotlivých jazyků v průběhu 19. a 20. stol. Přihlíženo bude k postavení „srbsko-chorvatského" jazyka v jednotlivých zemích bývalé Jugoslávie v době fungování společného státu, ale i po jeho zániku.

11. 4. 2019

Dr Elżbieta Kaczmarska

Metody vyhledávání optimálního překladu polysémních sloves na základě analýzy paralelních textů

Cílem přednášky je představení metod vyhledávání optimálního překladu polysémních českých sloves do polštiny. Analyzované příklady jsou excerpované z paralelního korpusu InterCorp a patří ke skupině sloves vyjadřujících duševní stavy, např. *zdát se*, *být líto*, *toužit*. Vyhledání vhodného lexikálního ekvivalentu bývá obtížné i u blízkých jazyků; slovesa označující city a emoce jsou z tohoto pohledu zvlášť problematická pro svou víceznačnou, náznakovou a subjektivní povahu. Navrhované metody objeví i faktory, které vedou k volbě konkrétního ekvivalentu, a to na základě kontextu a syntakticko-sémantických vlastností syntaktických argumentů daného lexému.

25. 4. 2019

Katja Brankačkec, Ph.D., Mgr. František Martínek, Ph.D.

Slovotvorné kalky v češtině a lužické srbštině – pokus o diachronní popis

V projektu *Analýza kalků v češtině a lužické srbštině* (GA ČR P406/16/10866S) jsme se mj. zabývali předponovými slovesy s prefixy *před-* a *nad-* v češtině, horní a dolní lužické srbštině. V přednášce upozorníme na metodologické nesnáze související s výzkumem nedostatečně doložených starších fází jazyka a navrhneme řešení některých terminologických otázek. Výzkum je diachronně orientován: ukážeme významový vývoj a slovotvornou produktivitu předpon v areálových a sociolingvistických souvislostech: rozdílný vliv němčiny i dalších jazyků, ale i vliv češtiny na hls. a hls. na dls.; vnitrojazykové vývojové tendence a jejich interakce s vnějšími vlivy; vývoj standardní podoby jazyka a purismus.

16. 5. 2019

Mgr. Michal Vašíček, Ph.D.

Rusínsko-západoslovanské jazykové kontakty

(Na příkladu prézentních tvarů sloves v rusínských nářečích na Slovensku)

Přednáška bude příspěvkem ke studiu jazykových kontaktů na pomezí západoslovanského a východoslovanského jazykového areálu v rovině morfologie. Rusínská nářečí Slovenska jsou (spolu s lemkovskými nářečími na území Polska, dnes však zachovanými jen reliktně) nejzápadnějším výběžkem východoslovanského nářečního kontinua, sousedícím na jihu se slovenskými a na severu s polskými dialekty. Mnohasetleté vzájemné jazykové kontakty výrazně změnily jednotlivé nářeční systémy na všech jazykových úrovních. Kontaktům rusínských a západoslovanských nářečí v rovině morfologie však dosud nebyla věnována náležitá pozornost. Nejvýraznější kontaktem podmíněné změny v morfologickém systému rusínských nářečí probíhaly v oblasti verbální flexe. Jedná se zejména o expanzi koncovky *-m* v 1. os. sg. préz. (*mam, znam, spivam,* vzácněji také *nesem, jdem, kupujem, robim, prosim*), kontrahované tvary 2. a 3. os. sg., případně i 1. a 2. os. pl. préz. (*spivaš, spivat, spivame, spivate*) a ztrátu koncovky *t* / *-ť* ve 3. os. sg. i pl. (*ma, zna, robi, xodi, maju, znaju, robja, xoďa*). Tyto změny mají v různých rusínských nářečích různý rozsah v závislosti na intenzitě jazykových kontaktů se slovenskými a polskými nářečími. Zmíněn bude i vliv rusínských dialektů na verbální flexi sousedních východoslovenských nářečí.

Přednášky se konají vždy ve čtvrtek v místnosti 18 na FF UK, nám. J. Palacha 2, Praha 1, v 17.30 hod. Spolu s přednáškou 28. 3. 2019 se uskuteční valné shromáždění JS ČR.